

sponso. Diligenter illi singula ipsius et notata sunt, et recogitata sunt, quæ tam in promptu sunt. Trahunt singula affectum ejus, quæ memoriæ tam tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, venter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate describuntur in laude sponsi. Et quasi in clausula et brevi capitulo totum concludens, *Totus*, inquit, *desiderabilis*: utque in his amoris sui parata alimenta edoceat, *Talis est*, ait, *dilectus meus, et ipse est amicus meus*. Videte in his omnibus doctrinam sponsæ, videte devotionem, videte diligentiam, vel quærendo dilectum, vel instruendo filias, vel recolendo laudes ipsius. Obnixè adjurat, parate respondet, figurat ornate, distincte partitur, succincte pertransit, summam stringit, et nescio an sufficienter exprimit. Scio quidem quod affectuose concludit: *Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus*. Laudum istarum magnus ambitus, et magnus plane amor laudantis.

2. Jam singulos laudis hujus articulos revolvamus. *Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex milibus*. Singularis mistura est colorum, qui in sola persona Domini Jesu operatione divina convenerunt in unum, nec sic ut sint unus, sed ut sint in uno. O gratiosus sponsus et amabilis valde in quo generatio divina candet, et rubet humana! Ipse est enim candor lucis æternæ (*Sap. vii, 26*): ipse, etsi non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, de sanguine tamen Matris natus est, et nihil in eo ruboris illius de quo ait Isaias: *Si fuerint peccata vestra rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt* (*Isa. i, 18*). Non sibi conveniunt, non se patiuntur lanæ albedo, et rubor vermiculi. Alius est quidam rubor, qui invenitur simul cum

Finis sermonum Gilleberti abbatis in Cantica, quos morte similiter præventus absolvere non potuit.

EJUSDEM GILLEBERTI TRACTATUS ASCETICI.

TRACTATUS I

AD QUEMDAM R. (10) RELIGIOSUM

De contemplatione rerum cælestium ad amicum scriptus.

1. Satisne protractum tibi videor sermonem tenuisse, et quod in superioribus decurtatum fuerat, supplesse in isto? Nimius fortasse et in hac parte fuerim, et oneri tibi nunc sit nostra prolixitas, qui prius de brevitate causabaris. Breves enim a me tibi dari non epistolas, sed clausulas verborum questus es, mi R., et, dum adhuc ordirentur, succi-

(10) Fortasse Rogerum, ad quem tractatus vi.

A candore in vestimento Jesu. *Quare*, inquit Isaias, *rubrum est vestimentum tuum?* (*Isai. lxxiii, 2*). Vestimentum Domini Jesu natura virginæ generationis, candens munditia et innocentia sanctitatis, multo decentius colore passionis voluntariæ in erudentium rubet affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret affectu? *Laverunt*, inquit, *stolas suas, et candidas fecerunt in sanguine Agni* (*Apoc. vii, 14*).

3. Rubor hic in Jesu meo candorem invenit non fecit: in nobis facit, non invenit. Rubor hic cruentæ nativitatis et propriæ iniquitatis superinductus colore, ruborem ejus in candorem convertit, fide corda mundans. Justificati enim sumus per fidem in sanguine Jesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, **B** si in animo tuo vicissitudinis accendit affectum. Bene tibi rubet, si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas Dei. Sic enim dilexit sponsam **165** suam Jesus, ut lavaret eam in sanguine suo. Flammea est charitas, hæc mihi Dominum Jesum rubicundum facit. In eo mihi et veritas candet et rubet charitas. *Dilectus*, inquit, *meus candidus et rubicundus*. Quidni candidus? Deus enim lux est, et in eo tenebræ non sunt ullæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, et ipse ignem venit mittere in terram. Si tibi ministrat intelligentiæ lucem, candidus est tibi: sed si non animum accendit ad amorem, non eum sentis rubicundum. In se ipso utrumque est; sed tibi non est, nisi cum eorum in te sentis effectum. Si sponsa es, æmulare misturam gemini coloris hujus a sponso tuo, ut similiter candida et rubicunda sis, id est sincera et succensa, Nam ipse sicut serenandi, ita et succendendi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

D sas: illud adjiciens perjurandum tibi fore, si amici raritatem colloquii pagina compensaret prolixior. Me autem occupationes causante tuas, fastidioque parcendum esse lectoris, tu de reliquo jubebas esse securum. Itaque, ut pro me fatear, nihil mihi jucundius hoc commercio, nihil suavius; dummodo ipsum sermonis habeamus materiam, quem amoris causam: si ipse sonet in ore, serenet in corde; intus parturiat, quod depromat foras. Denique et legis, *Si quis loquitur, quasi sermones Dei* (*I Petr. iv, 11*): quasi a Deo datos, et quasi ad ipsum relatos. Ab ipso enim est gratia, penes ipsum causa, in ipso materia copiosa plane. Quis illam explicet? quis, ut

interim de essentia sileam, ejus loquatur beneficia, ejus et judicia? Nullus hic sermo nimius: nullus satis multus. *Exaltate*, inquit Scriptura, *Dominum quantum potestis; major est enim* (*Eccli. xliii, 33*). Dives sane materia, dulce negotium. Quid enim dulcius? quid hac occupatione gratius, quæ sola fruitionis angelicæ et futuræ conversationis superinduit et vestit imaginem? *Bonum est*, inquit *Psalmus, confiteri Domino, et psallere nomini tuo, Altissime. Quia delectasti me in factura tua, et in operibus manuum tuarum exultabo* (*Psal. xci, 2, 5*). Si sic delectat, sic lætificat magnificentia tua, Domine, essentia quid faciet? si complaces in operibus tuis, in te ipso qualis nobis eris?

2. Felices qui id prælibare possunt: vacare et videre quam suavis est Dominus! Heu me! quod non in hoc ipsum libere labuntur tempora: quod distracto mordacibus curis animo, corrosus quodam modo et dimidiatus ad tam pium accedo spectaculum: quod de ejus jugitate cum propheta gloriari non licet: *Super speculum Domini ego sum stans jugiter per diem; et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus* (*Isa. xxi, 8*). Non illi in vacuum diffuebant tempora, imo non ipse vagabatur et volitabat cum tempore, qui tempora religata tenebat in sui custodia, vel in Domini specula illa expendens. Salubris quidem illa, sed ista suavior. Denique adverte illam nocti comparatam, istam diei. Quid enim ait Apostolus? *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem* (*II Cor. iii, 18*). Optimum plane immaculatum se custodire, nec conformari huic sæculo: sed longe præstantius futuro reformari, et transformari a claritate in claritatem. Huic speculationi instare, super speculum Domini stare est, et stare per diem. *Stans*, inquit, *jugiter per diem*. Quid ergo? non sunt infirmata genua tua, benedice propheta, a jugitate? non sunt infirmata a jejunio? Et quidem non jejunium, sed suavis est magis epulatio hujusmodi speculatio. Denique qui habitat in excelso, panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt.

3. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, ut volare possim in tam fidam et fecundam stationem, ubi requies **166** est et refectio? Rarus mihi illo accessus, si tamen ullus. Rarus, sed forte et interruptus statim, et sicut umbra, cum declinat, ablati: donec iterum locustarum more subitum excutiar in saltum. Bonus quidem saltus, de quo legis in Psalmo: *Notum fac mihi, Domine, finem meum, et numerum dierum meorum quis est*. Denique et pro *Idithun*, id est, pro transiliente, hic psalmus inscribitur (*Psal. xxxviii, 5, 1*). Transilierat cuncta quæ transeunt, ad ea quæ sunt et manent, mente transmigrans. Numerus ille sine numero, finis sine fine; finis miseriam exterminans, felicitatem non terminans. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti (*Rom. x, 4*); finis idem ipse fidei ad lætitiâ omni cernenti. Siquidem ipse Sapientia attingens a fine usque ad finem fortiter, et dispo-

A nens omnia suaviter (*Sap. viii, 1*). A fine ad finem: a fide ad spem, attingens quasi via; disponens, quasi vita. *Ego sum*, inquit, *via, et veritas, et vita* (*Joan. xiv, 6*). Via deducens, veritas docens, vita dulcescens. Hæc enim est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum (*Joan. xvii, 3*). Cognitio hæc plena dulcedinis. *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque ad finem* (*Psal. xv, 11*). In hoc fine disponemur suaviter, quando ipse fuerit omnia in omnibus; deletisque omnibus veteris hominis reliquiis, absorpta erit a vita mortalitas, a virtute infirmitas, a veritate cæcitas; et carnalis concupiscentia ab abundantia spirituali.

4. Quæ quoniam sibi dum hic vivitur adversantur, pugnandum est fortiter, ut pausemus feliciter, et pugna vertatur in pacem, sicut scriptum est: *In pace in idipsum dormiam et requiescam* (*Psal. iv, 9*). O vera pax et plena pax, tanto magis vera, quanto minus varia; tanto plenior, quanto perennior! *Id ipsum diversitatem excludit, pax adversitatem. Non laborabunt frustra, nec generabunt in conturbatione* (*Isa. lxxv, 23*). Quasi dicat: Non laborabunt sine fructu; nec laborabunt ad fructum. Nullus hic sine labore fructus, sine fructu labor frequens. Cum operatus fueris terram, non dabit fructus suos (*Gen. iv, 12*). Modo parturimus et gemimus, tunc de partu gavisuri. Non meminit pressuræ mulier cum puerum peperit (*Joan. xvi, 21*): peperit enim masculum, in quo imago est et gloria Dei. Sed quando fiet istud, quando adimplebitur quod legitur: *Scimus cum apparuerit, quod similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est?* (*I Joan. iii, 2*). Ad hanc visionem omnis creatura ingemiscit, suspirat, et parturit usque adhuc (*Rom. viii, 22*). Ipsa est vere Sapientia, divinam nos suaviter disponens ad imaginem, in multis nunc vexati, tunc in cunctis bene disponemur (*Sap. iii, 5*): non per vices temporum, non per gradus profectuum; non de virtute in virtutem, nec de claritate in claritatem, sed simul et semel in omni virtute et omni veritate. An non hoc ipsum Isaias dicit: *Antequam parturiret, peperit; antequam parturiret, peperit masculum?* (*Isai. lxxvi, 7*). Quæ est ista, quæ tanta cum festinatione, sine omni fatigatione peperit? Utique ipsa, de qua loquimur, Sapientia, quæ dicit: *Ego mater pulchræ dilectionis et agnitionis* (*Eccli. xxiv, 24*). In hac parturitione nos ad plenum pariet, quando sine difficultate in æternitate veritatem contemplantur; charitati contemperabimur. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis*, ait Paulus (*Galat. iv, 19*). Ergo, nunc parturit Apostolus, tunc ipse Dominus pariet. *Si ego, qui cæteros parere facio, ipse non pariam? qui generationem præsto cæteris, sterilis ero; dicit Dominus?* (*Isa. lxxvi, 9*). Imo erimus omnes docibiles Dei, conformes ei.

5. Denique in hac conformitate de ejus visione nata, in **167** prolem renovamur masculinam:

siquidem vir imago est et gloria Dei. Unde non debet vir velare faciem suam (*I Cor.* xi, 7), id corporis præterdens habitu, quod tunc erit in spiritu, quando mentis revelata facie gloriam Domini speculantes, in eadem transformabimur imaginem, absque proficiendi articulo, et deficiendi periculo. Hoc enim est quod admirando dicitur? *Quis audivit unquam tale? aut quis vidit huic simile? Si nata est gens semel, et si parturivit terra una die; quoniam peperit Sion filios? (Isai. Lxvi, 8.)* Vere enim Sion, quæ specula dicitur, in die parit, et in die una illa quæ in atriis Domini melior est super millia. De qua et Propheta alias: *Et erit dies una quæ nostra est Domino: non dies et nox. Et in tempore vespere lux erit. Quoniam quidem non occidet ultra sol tuus, neque luna minuetur; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam (Isa. Lx, 19, 20).* Hæc est dies quæ nota est Domino: hæc est enim dies, Dominus. *Nemo novit Patrem nisi Filius, et cui voluerit revelare (Matth. xi, 27).* Ipsius revelatio etiam nos dies efficiet: similes ei erimus cum apparuerit. *Dies, inquit, formabuntur, et nemo in eis (Psal. cxxxviii, 16);* eorum utique quibus dicitur: *Vos estis lux mundi (Matth. v. 14). Habetis nunc propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes quasi lucernæ, donec illucescat dies (II Petr. i, 19).* Jam quidem lucerna reconditur, cum Lucifer oritur. Evacuabitur enim sermo propheticus, evacuabitur apostolicus et sermo et sensus. *Ex parte, inquit, cognoscimus. Evacuabitur autem quod ex parte est, cum venerit quod perfectum est (I Cor. xiii, 9-10).* Propterea ait Philippus: *Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis (Joan. xiv, 8).* Tu, inquit, et Patrem. Non alius quam tu, non aliud quam ipsum; et sufficit nobis.

6. Invisibilia quidem tua, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque virtus et divinitas (*Rom. i, 20*): sed aliud est videre te, nullo mediante; aliud alieno beneficio. Quid enim mihi lucernam accendis? ut solem conspiciam? Bona lucerna, sed infirmo oculo; bona sunt ubera, sed parvulis in Christo; bonum est speculum, sed melius est osculum. Ideo osculare me tu osculo oris tui; oris, inquam, tui, non operis tui. Intus os, foris est opus. *Quis mihi det, inquit, te fratrum meum sugentem ubera mea, ut inveniam te foris, et deosculer te? (Cantic. viii, 1.)* Quem inventum foris deosculari exoptat, vocat et sugentem ubera, de incarnationis exinanitione aliquid significans. Alio autem modo, etsi in unione personæ, per operis tamen indicia Sapientia artifex foris relucet; foris delectatur, etsi suaviter, non sufficienter. Fac quod sufficiat, ostende te ipsum, ego te foris studiose requiro, tarde invenio, cum difficultate retineo, et quodam modo fugitantem et elabentem votive deosculor. Bona hæc oscula, sed sicut in imagine, sicut in umbra; bona hæc oscula, et ad tempus reliciunt, sed non sufficienti: fac quod sufficiat. Deosculare me tu osculo oris tui, osculo Verbi, non carnis; veritatis, non

imaginis; osculo voluntarie indulto, non violenter extorto; osculo manifestationis tuæ, et conformationis meæ, ut tibi compositus, tibi copulatus, in uno sim spiritu. Qui enim adhæret Domino, unus est spiritus (*I Cor. vi, 17.*) Individuus iste amoris et unionis complexus, jure osculi censetur nomine. Et ideo tibi osculandi delego officium, auctoritatem attribuo, ubi totum est operis tui, non laboris mei; indulgentiæ tuæ, non diligentiae meæ; manifestationis tuæ non meæ investigationis.

7. Propterea dico: Manifesta mihi te ipsum, per te ipsum, sicuti es, et sufficit mihi. Satiabor, cum apparuerit gloria tua (*Psal. xvi, 15*): cum me infuderis vino illo, vino novo, quod ipse potas, ipse propinas in regno tuo. Merum illud volo, non mistum; purum, et sine lacte, quia lac parvulorum est. Evacuabuntur quæ sunt parvuli. Meliora sunt quidem ubera vino, sed non isto; magis autem optimum istud super ubera. Denique non hæc inebriant, sed illud; et mentis statum in novos quosdam inusitatosque transfundit sensus. Ubra dum suguntur, siccantur; illud quod inebriat, exuberat jugiter. Nolo ejus fervorem, lactis frigore temperari; purum exspecto et perenniter manans. Sic etenim legimus: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. xxxv, 9, 10).* Inusitata hæc plane ebrietas, quæ lumine fit, non liquore; sinceritate, non sicera. Ideo emitte lucem tuam, et veritatem tuam; plenitudinem, non pignus quod præsentiam tuam tardet, gratiam temperet, lumen **168** obumbret: quod in umbra promittitur, præstetur in lumine. In umbra est quod propheta loquitur: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te (Isa. lxiv, 4).* Sed etiam quæ in Numeris hæreditatem non possident, sed postulat paternam, filiæ dictæ sunt Salphaad (*Num. xxvii, 1-6*), id est, Umbra: nec enim poterat Salphaad, non poterat umbra viros generare, in quibus imago est et gloria Domini. Quod quidem non erit, quando credimus: sed cum videbimus, tunc erimus similes ei. Propter hoc qui sumus in corpore peregrinantes a Domino, postulamus cum filiabus Salphaad: quid enim postulamus, sicut oportet, nescimus (*Rom. viii, 26*): postulamus hæreditatem paternam; *Dominus enim pars hæreditatis meæ (Psal. xv, 5).* Postulamus cum apostolo: *Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis (Joan. xiv, 8).* Non insisto ulterius, citra non subsisto: in hoc mihi desideriorum limitem pono, votorum colloco finem. Quis tandem ille finis? Quem dicit Apostolus: *Finem vero vitam æternam (Rom. vi, 22).* Quæ est ista vita æterna? Quam dicit Christus: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii, 3).*

8. Ad hunc finem quasi ad conclusionem universorum voto transierat, qui loquitur in Psalmo, *Notum fac mihi, Domine, finem meum; finem boni, et finem mali: illius, quia consumitur; hujus, quia consummatur. Ideo vere finem, finem purum, ple-*

num, perpetuum: a malo purum, in bono plenum, in utroque perpetuum: pure afficit, plene sufficit, in neutroque deficit. Hoc enim est quod addit: *Et numerum dierum meorum, qui est (Psal. xxxviii, 5).* Vere enim dies illi sunt simul, et non succedent ei: non minuitur, non mutatur illorum dierum numerus. Propterea dicitur, *qui est.* Quoniam modo dies meus deficit, si sol meus non occidit? *Non occidet inquit, sol tuus, et luna tua non minuetur (Isa. lx, 20).* Ego luna, et ille sol; et ideo illa non minuetur, quia a perenni et ubique præsentis sole non movetur. Dierum ergo illorum nova quidem ratione non erit terminus, et erit numerus: erit ibi nobis jugis et indefessa sempiternitas, sed non erit omnimoda, et divinæ unitati conformis simplicitas. Cætera enim omnia, licet sempiterna sunt, simplicia tamen nequam sunt; quibus non hoc est esse, quod hoc vel illud esse: nec hoc vel illud esse, quod quilibet quod sunt, esse. Nam in creatura spirituali, quæ sunt in se ipsis infinita, sunt propter interminabilem perseverantiam, et ad se invicem quodam modo determinata, et definita propter certam quamdam naturarum affectionumque distantiam. Denique, *In domo, inquit, Patris mei, mansiones multæ sunt (Joan. xiv, 2):* mansiones plane luminum, quoniam ipse Deus lucem habitat inaccessibilem (*I Tim. vi, 16*); ut quod hic dicitur numerus dierum, illic intelligatur multitudo mansionum; non quod singulis sunt singulæ, sed etiam alicui multæ, juxta illud, *Et tu esto potestatem habens supra decem civitates (Luc. xix, 17):* nam et stella a stella differt in claritate (*I Cor. xv, 41*). In quo enim præcesserit virtutum numerus, multiplicabitur et numerus claritatum, sicut se habet promissio prophetica: *Implebit Dominus splendoribus animam tuam (Isa. lvi, 11).* Felix plane anima, quæ non uno tantum, sed multis fuerit repleta splendoribus, illis utique de quibus dicitur: *Tecum principium in die virtutis tuæ, in splendoribus sanctorum (Psal. cix, 3).* Serenissimi splendoris isti dies, et virtus claritatis.

9. Quis dabit mihi ut trini splendoris hujus radio spiritus meus illustretur, ut dies meos beatissimus hic numerus expleat, compleat, et contineat? Quis, inquam, dabit mihi, ut æternitatis ad lineam se porrigant, in veritatis splendore fulgeant, et fervent in spiritu charitatis? Sic enim, non ut in mundi prima conditione, mutuus vespertini et matutini temporis recursus plures disternabit dies, sed continuus erit dies, et totus meridies. Ibi, ut ita dicam, inter mane et vespem nox infelix explosa est: in isto utrosque terminos indeclinabiles occupabit meridies, juxta quod legitur, *In tempore vespere erit lux (Isa. lx, 19);* quoniam non erit vel temporis transmutatio, vel vicissitudinis obumbratio. Sed quando erit istud? quando te ipsum nobis in illo meridiano, sicut es, manifestabis, bone Jesu? In te enim videbimus Patrem, et sufficit nobis. O pigra tempora, et tarda pectora! tarda ad cernendum: nam ad credendum prompta.

10. Appropia, Domine, tu nobis, ut nos dicere possimus: **169** *Ecce hic venit saliens in montibus, transiliens colles (Cant. ii, 8).* Appropinqua, et præveni tarditatem nostram. Denique et modo lectum est quomodo duobus illis euntibus in Emmaus appropinquasti, fidei tarditatem in illis increpans, et te ipsum de Scripturis interpretans; intus aperiens, et foris apparens, sed nimis cito disprens; forsitan quia non pleno meridie te manifestasti, sed sub ipsa vespera et inclinata jam die. Denique in omni illa beatæ resurrectionis apparitione, nusquam meridiem legisse me memini; sed vel fere nondum inchoatam diem, vel jam inclinatam: ut omnem hic veritatis lucem quodam ignorantiae temperatam obscuro intelligas. Simul grata in hoc advertenda distinctio, quod quærentibus se studiose mulieribus diluculo ad monumentum apparuit; sero autem die illa una Sabbatorum, reclusis discipulis in domo (*Luc. xxiv, Marc. xvi et Joan. xx*). Utinam ergo et nobis, Domine, in hoc vel diluculo vel crepusculo appareas optimus plane super utrumque meridies! Sed in illo cubabimus in patria. Interim dum in via sumus, oramus, Domine, ut vespertinæ lucis nos refocilles umbraculo. Sed nos jam cum die sermonem claudimus, sed te non excludimus: magis autem in te terminantes, et a te inchoantes, in matutino tibi gratias referamus, in illud Canticum erumpentes, *Sub umbra ejus, quem desideraveram, sedi (Cant. ii, 3).*

TRACTATUS II.

De quærendo Christo, et de viatorum beatorumque contemplatione.

1. Declinavit paululum Dilectus noster inter noctis tenebras: ubi ergo quæremus illum? Quem illum? Illum utique qui ait: *Ego flos campi (Cant. ii, 1).* Si ergo illum quærimus, egrediamur in agrum, imo ingrediamur in hortum: siquidem ille *descendit in hortum suum, ad areolam aromatis (Cant. iv, 1).* Denique et in horto Maria dum quæsit, invenit (*Joan. xx, 1-16*). Quæsit ipsa lamentando; nos quæramus laudando. Dulce quidem negotium, sed dulcius præmium. Quale præmium? Quod legitur in psalmo: *Sacrificium laudis honorificabit me; et illic iter quo ostendam illi salutare Dei (Psal. xlix, 23).* Ergo laudantibus manifestandus est Jesus. Quæramus cum laude, sed in horto quæramus; in horto est traditus, in horto est passus, et apparuit in horto. Quæ vidit, ideo et ait: *Qui habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam (Cant. viii, 13).* Amici, Petrus et Joannes. Amici, discipuli, qui audierunt: *Vos amici mei estis (Joan. xv, 14).* Fac me audire qui illis annuntiam; illi in agro, ego in horto. Illi quasi viri manum mittunt ad fortia, ego ad suavita. Felix mulier, quæ audire te meruit, felicior quæ vidit; vox enim tua suavis, et decora facies; sed felicissima, si ad quam manum tetenderat, tetigisset, tenuisset, et retinisset: nunc autem dicitur: *Noli me tangere (Joan. xx, 17).* Quod una non potuit, plures potuerunt, illæ quibus dixit: *Avete. Et accesserunt, et tenuerunt pedes ejus (Matth. xxviii,*

9). Quod non potest singularitas, obtinet communitas, obtinet charitas. Queramus ergo unanimiter, et quaeremus utiliter. Denique, quæ cum unguento venerunt, illæ invenerunt. Bonum unguentum de quo legitur: *Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum! Sicut unguentum in capite* (Psal. cxxxii, 1, 2).

2. Forte nec tam se inveniri permisit, quam ultro ingressit. *Pedes ejus*, inquit, *tenuerunt*, non tamen unguento perfuderunt. Viventem enim repererant, quem quaesierant cum mortuis. Veniebant, ut inungerent Christum, ut perungerent unctum; et ipse ad illas veniebat, totus spirans vitalem immortalium odorem aromatum. Ante passionem perungi se voluit, et postea sepeliendus permisit; sed resuscitatus non indignit. Abundabat enim jam non modo immortalitatis, sed et regni supereminensque potestatis unguento; sicut et ipse testatur: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra* (Matth. xxviii, 18). Et: *Dedit illi Deus nomen quod est super omne nomen* (Philipp. ii, 9). Propterea dicitur: *Oleum effusum nomen tuum* (Cant. i, 2). Denique ad sua invitavit unguenta: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa; messui myrrham meam cum aromatibus meis* (Cant. v, 1). Quod, inquit, seminavi de tuo, sed de meo messui mihi, imo et tibi; mihi re, tibi in spe. Propterea invito, *Veni in hortum meum soror mea sponsa*. Grata vocabula, et plena dulcedinis, quæ vel naturæ, vel gratiæ copulam sonant. Consors factus naturæ, gratiæ vicem rependo. Ideo sororem te **170** voco, sed in carne; sponsam, sed in Spiritu: in carne, in qua integra assumpta est humanitas; in Spiritu, per quem infusa est charitas. Veni ergo, soror mea sponsa: Veni tanto subarrhata pignore, secunda de plenitudine. *Messui myrrham meam cum aromatibus meis*. Myrrham sorori, sponsæ aromata: myrrham carni, aromata spiritui: myrrham incorruptionis, aromata veritatis. Cognoscetis veritatem; sed cum vos mea docuerit unctio. Vos cum unguentis venitis, sed ego alia habeo, quæ vos nescitis, unguenta nova, immo et vetera; omnia enim nova et vetera coacervavi mihi. Futuræ etenim in mundi fine resurrectionis in me jam pullularunt initia: et antiquæ illius æternæ claritatis perseverat gloria. Siquidem clarificavit, me Pater claritate quam habui, priusquam mundus fieret.

3. Vere, Domine, optima hæc unguenta sunt, et ad sponsam tuam jam illorum pervenit fragrantia. Unde et dicit: *Ecce odor dilecti mei, sicut odor agri pleni* (Gen. xxvii, 27). Denique quo tu præcedis, illa subsequitur: sic etenim dicit: *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus* (Cantic. i, 3). O beata tempora, cum de se illud dici audient: *Qui sunt isti, qui ut nubes volant?* (Isa. lx, 8.) Nunc spiritus est promptus, sed caro est pigrior: vires infirmæ votum non æquant. Propterea *trahe me post te, in odore tuo curremus*. Bonus est cursus, sed tractus efficacior. Exspecta morantem, trahe volentem. Curram devotius, si mecum cucurreris; curramus si-

mul, tu in unguentis, ego in odore, Felix anima, quæ post laborem jam in unguentis lætatur; in quam cognitionis et dilectionis tuæ se effundit unctio: magis autem assumpsit et absorbit in se voluptatis torrens, et multitudo dulcedinis. Beate sane absconditur qui ibi reconditur, consepultus cum Christo, imo in Christo; et est, sicut legitur, *sepulcrum ejus gloriosum* (Isa. xi, 10); gloriosum plane, cujus factus est in pace locus, et habitatio in Sion (Psal. lxxv, 3). Ibi qui sunt, te contemplantur in specula. Nam nos quid nisi in speculo, in speculo creaturarum, et Scripturarum ænigmatibus? Nos in figuris et obscuritatibus: in veritate et sinceritate illi. Vacant et vident, stant et auscultant, et gaudio gaudent propter vocem sponsi, et propter faciem sponsi. Vox enim ejus suavis, et decora facies: ideo que juge desiderium, indefessa alacritas, in tam suavem auditum et contuitum superextendit participes unguenti: oleum enim effusum in illis nomen tuum. Oleum jure; nomen enim tuum et notitia, lux est et lætitia: lætitia profusa, lætitia diffusa in corde; non adhuc credentium, sed jam contuentium. Non est ibi cor et cor, sed cor unum omnium. O quam bonum et quam jucundum habitare, inquam, in unum: et ibi in unum! Ibi enim Dominus mandat, et emanat: mandat aperte, emanat abunde; et ubertim effundit benedictionem, et vitam usque in sæculum.

4. Væ mihi quod non effundo plene quod utcumque capio! Væ ab ariditate sermonis, magis vero a sensuum! Nec enim satisfacit vel sermo affectui, vel affectus fidei: sed nec fides sufficit, quæ non plene reficit. *Satiabimur*, inquit, *cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi, 15). Cum ergo venerit species, abibit esuries, esuries egenæ, non esuries plena: esuries jejuna, non esuries refecta. Bona quidem refectio quæ fastidium evacuat, exacuit desiderium: bona aviditas, quam satiætas parit. *Qui edunt me*, inquit, *adhuc esurient* (Eccli. xxiv, 29). Quid est epulari, nisi contemplari? *Epulentur justii in conspectu Dei* (Psal. lxxvii, 4), id est, conspiciendo Deum. Quid est autem esurire, nisi semper quaerere? *Querite Dominum et confirmamini: querite faciem ejus semper* (Psal. civ, 4). Querite semper faciem, qui videtis faciem ad faciem: nos qui sumus in corpore, quid nisi posteriora conspiciamus? *Trahe nos post te*. Trahe nos de posteriori ad faciem, de fide ad speciem, de odore ad unctionem: nam per fidem ambulamus, et in odore currimus. Felices qui sic cucurrerunt, ut jam comprehenderint, nec habent ultra quo currant, sed in veritate stant, et non vacillant, omnimodis perfusi unguentis immortalitatis, immutabilitatisque delibuti myrrha. Ibi te laudant tanto uberior, quanto liberius. *Cognoscetis*, inquit, *veritatem, et veritas liberabit vos* (Joan. viii, 32). Ergo ad coruscum veritatis disperebit vanitas: vanitati enim e reatura servit non volens (Rom. viii, 20): et grave corruptionis jugum computrescit a facie olei (Isa. x, 27), ab affluentia unguenti. Mensura enim

bona, et conferta, et superfluens dabitur in sinum vestrum (Luc. vi, 38). Tu, Domine, dabis et te ipsum nobis dabis: pars enim mea Dominus. Sed quid est quod in mensura te donas, qui ipse magnus et immensus es? Num pro vasculi capacitate infundis et oleum? Quid ergo est quod superfluentem dicis? An quia plus effundis quam capimus? neque enim, si omni nisu ad capiendum te nos extendimus, totum comprehendimus. Potens est Deus facere supra id quod petimus et intelligimus: quanto magis id quod ipse est et factum non est, nostræ exsuperat modum appetentiæ, et intelligentiæ limitem? *Ecce*, inquit, *declino in uteos flumen pacis, et ut torrens inundans gloriæ* (Isa. lxvi, 12). Nunquid ergo absorbere poterit homo flumen, cujus impetus lætificat civitatem Dei; et exhaurire Jordanem, ut totus in os ejus influat? Vere, Domine, non angustiamur in te: tu enim das affluenter; nec paucis das, nec pauca das, nec parco et remordente animo; præveniens merita, et excedens vota: non angustiamur in te, angustiamur autem in visceribus nostris. Tantas habentes promissiones, charissimi, dilatamur et nos, dilatamur ad optandum, ut dilatamur ad obtinendum.

5. Tu, Domine, tu potius placido et leni allapsu ubertatis tuæ (viam enim mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum) (Psal. cxviii, 32), qui cælum sicut pellem extendis, vetustam factam cordis mei pellem, et inertem contractam situ leniter extendens; rugas ejus explica, extrahe sinus, dilata receptacula: ut sine mensura te concupiscam, et sine mensura capiam, capaciorem me faciat hæc sancta cupiditas. Sic enim experientiæ tenui prelibato gustu, quo fides persuadet, prævolabit affectus; et rationis impulsu fervida non expectabit alacritas: ita, inter tentationum dura ac diuturna, minus laborabit sancti constantia propositi, propensi desiderii et piæ spei expectatione protracta. Sed expectemus hic et respiciamus paululum fesso parentis spiritui, ut brevi fatus intervallo fervidior exurgat.

TRACTATUS III.

Via et patriæ quam dispar sit gaudium.

I. Nocturna quiete a te refectos dignum est nos, Domine, in matutino astare tibi: astare, an sequi? Felix qui te assidentem foribus suis matutinis invenit, ut astare possit, et astare in vesperum; ne subito elapsus volatu, vago vultu tenues inter auras quaereret. Tu enim tenebras ponis latibulum tuum (Psal. xvii, 12). Lux es, et latibulum: lucem siquidem habitas inaccessibilem (I Tim. vi, 16). Propterea nobis tenebræ, quibus est inaccessibilis: sed si inaccessibilis visui, non tamen et voci; quia quo non approximat ratio, pertransit oratio. *Clamor*, inquit, *meus in conspectu ejus introivit in aures ejus* (Psal. xvii, 7). Ergo et clamor noster intret in conspectu tuo, ut et ipse egrediatis in conspectu nostro, et indulgeas vel videri, qui te non sinis teneri. *Revertere, revertere, ut intueamur te: ut intueamur*

(Cant. vi, 12), donec teneamus. *Revertere: similis esto, dilecte mi, capræ aut hinnulo cervorum, super montes aromatum* (Cant. ii, 17, et viii, 14). *Similis esto*, inquit, *capræ: videaris, et avoles; adsis, et elonges: adsis aspectui, absentans te tactui. Denique et mulieri dicitur: Noli me tangere* (Joan. xx, 17), et quasi quadam experientiæ fida atrectare manu. *Ecce, Domine, manum abstineo, oculum intendo. Mane astabo tibi et videbo* (Psal. v, 5). Væ mihi, si et illud audiam: *Averte oculos tuos a me, quoniam ipsi me avolare fecerunt* (Cant. vi, 4)! An forte dum fugis aspectum, accendes desiderium, ut anxius quaeraris, dum amplius amaris. Denique fuga tua nos avidus ad cursum sollicitat.

2. Quis ponet pedes meos quasi hinnulum, ut possim expeditus et alacer hunc hinnulum sequi? domesticas dediscere curas, et celesti in solitudine silvescere? Bonum est exonerari se ipso, onere gravissimo, et caprearum sensim in levitatem deficere. Propterea propheta. *Non laboravi*, inquit, *te, Domine, sequens*. Verum est quod dicis, benedice propheta, verum est, sed adhuc parum; non laborare non sufficit, nisi et læteris. Ideo quod tu minus eloqueris, alius perexplicat: *Cantent*, inquit, *in viis Domini, quoniam magna est gloria Domini* (Psal. cxxxvii, 5): itemque: *Cantabiles 172 mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinationis meæ* (Psal. cxviii, 54). Totum intus agitur, in corde enim canitur: nam et ibi curritur. *Ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarum* (Psal. lxxxiii, 6, 7). Quæ est tamen ista ratio ascendentis cum lamento, et peregrinantis cum cantico, cum aut lamentari non possit in patria, aut lætari in terra aliena? *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* (Psal. cxxxvi, 4). Sed forte, imo certe qui super flumina Babylonis sedent et morantur, plorant: et qui egrediuntur, exsultant. Et qui ascendit in valle lacrymarum, ascendit et de valle lacrymarum: et licet de lacrymis, non tamen cum lacrymis. Suavius enim est in monte gaudiorum esse, quam in valle doloris. Quod si cum lacrymis, magis quia pigre ascenditur, et nondum prope acceditur. Non enim quia ascensiones in corde suo disponit, statim et perficit: sed, cum benedictionem dederit legislator, tunc *ibunt de virtute in virtutem, ut videatur Deus deorum in Sion* (Psal. lxxxiii, 8): pergens et properans in lætitia cordis ad bravium, sicut qui intrat cum tibia in montem Domini, montem de quo propheta. *Et faciet Dominus in monte hoc convivium pinguium, convivium vin demicæ, pinguium medullatorum, vindemiæ defæcate* (Isa. xxv, 6). Temperata est adhuc, et non defæcata ascendentis lætitia, et mista cum lacrymis: *Calix enim in manu Domini vini meri plenus misto* (Psal. lxxiv, 9). Mistum est pergentibus, merum pertingentibus, remanente apud pigros fæce. Miscuit hic Sapiencia in crateræ vinum, ubi novam defæcabit vindemiam. Unum ibi est beatorum negotium spirituum, una anni jubilæi feratio: lætari cum Domino, et laudare ipsum: *Cau-*

dium etenim invenietur in ea, gratiarum actio, et vox laudis (Isa. LI, 3).

3. Lætare, Jerusalem, erumpe et lauda : lauda majestatem, munifico refer gratiam. Hoc a te votum semper exsolvitur, et semper exigitur : prompte exsolvitur, et pie exigitur. Exactio ipsa delectatio est. Commendat se ipsam beatæ veritatis votiva perceptio, et, serenitas afflata sensibus, simul cum luce lætitiæ infundit. *Lux orta est justo, et rectis corde lætitia. Lætamini justi in Domino.* Quam pro lætitiæ vicem rependunt? *Et confitemini, inquit, memoriæ sanctificationis ejus (Psal. xcvi, 11, 12).* Ergo lætitiæ de luce, laus de lætitiæ : lætitiæ exrescens erumpit in laudem; et nesciunt perfusa viscera luminosæ veritatis felicem non eructare crapulam, et temperare a cantico, torrente inebriata dulcedinis. Siquidem et suavitas provocat appetentiam, et ubertas ministrat sufficientiam; et instantiam perennat æternitas. Denique sic ipsa attestatur suavitas, ubertas, æternitas : *Qui biberit aquam quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam (Joan. iv, 14).*

4. O beati spiritus et animæ justorum! o Ecclesia primitivorum, qui conscripti estis in cœlestibus! vos vere primitivi, qui prælibatis benedictionis futuræ primitias. *Comedite, amici, et bibite; et inebriamini, charissimi (Cant. v, 1).* Bibite de cisterna vestra : et fluente putei vestri exrescant et exuberent; affluant et discurrant in plateis cordis vestri aquæ deliciarum vestrarum. Non participent vobiscum alieni : sed nec omnes admittantur domestici. Nos enim cives sanctorum, et domestici Dei; cives conscripti, sed nondum suscepti; cives exsultantes, cives peregrinantes, cives vagi et palantes. Siquidem iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos (Isa. LXIV, 6). Vos autem sedetis in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulentæ (Isa. xxxii, 18). Væ habitatoribus terræ, ubi rara pax, securitas nulla, jugis labor, et is egestatem parturiens! Nam et militia est vita hominis super terram (Job vii, 1), quando caro concupiscit adversus spiritum; et adversarius noster circumcui quasi leo, quærens quem devoret (I Petr. v, 8); et in sudore vultus nostri vescimur pane nostro, et terra cordis nostri spinas et tribulos germinat operant. Propterea dissipati, et dilacerati, et corde tabescentes, abundantius habemus in manibus sollicitate de nobis adhuc gemere, quam secure gaudere in Domino : nisi quod spes bona, primitiarum argumento prospectans in finem, de tribulationum torcularibus consolationis exprimit oleum, quo facie exhilarata et impinguato capite, cum Apostolo in tribulationibus gloriamur, in contumeliis complaceamus nobis : *Scientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem (Rom. v, 3, 4) : quid vero spes, nisi superventuræ in nos gloriæ primitiva quædam jam prælibare videtur gaudia? Spe, inquit, salvi facti sumus (Rom. viii, 24); et. Spe gaudentes (Rom. xii, 12).* Novit enim pia fides

A pigra prævolare tempora, et tanquam de præsentia affici, quod inconcussa sibi depingit fiducia : sed ea spes quam examinata conscientia puritas, non præsumptio parturit.

5. Lavamini, mundi estote : lavamini, et igne examinamini, ut poenitentia et patientia exercitio quasi gemino conflatorio ad purum excoctos supernus vos respectus, et roris instar voluptatis suæ aspergine refrigeret, gratanter et glorianter mox in illam vocem erupturos : *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam (Psal. xciii, 19).* Lavamini et lætamini : lavamini frequentius, ut ferventius lætmini. Usurpate sæpius quod sempiternæ nondum potestis. Infelices montes Gelboe, siccitate æterna damnati, non estis perfusi hac pluvia voluntaria, nec descendit in vos stilla (suppl. roris) antelucani : propter hoc non estis agri primitiarum, sed nec serotinus fructus exspectatur a vobis. Utinam, Domine, caput meum plenum sit isto roris, et cincinni mei guttis noctium! Quid enim nisi in nocte versamur, donec aspiret dies, et reclinentur umbræ? la meridiano quod exspectamus, nec umbra formidatur, nec stilla optatur. Fluit hic stilla de situla Jacob : sed erit ibi semen ejus in aquas multas. Felicitia tempora, quando universa facies terræ irrigua erit, et superne irrigua, nec sterilis quidquam possidebit ariditas : superius et inferius, utrinque irrigua, quando caro mea, et cor meum exsultabunt in Deum vivum. Bonus plane fons, qui tunc ascendet et mundabit cor nostrum, primoque illo melior, quia non poterit exsiccare. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis nos : quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. xxxv, 9, 10). Bonus certe fons, ex quo tales emanant rivuli, voluptas, ubertas, vita et veritas.

6. Irrora inde huc : prætende misericordiam scientibus te, etsi nondum totum te; prætende misericordiam, infunde gratiam, effunde Spiritum tuum super nos, qui innovet spiritum nostrum in visceribus nostris, Spiritum principalem, qui reformet et conformet nos sibi, conformet et confirmet; lætificet et illuminet. Justitiæ enim Domini, recta, lætificantes corda; præceptum Domini lucidum, illuminans oculos (Psal. xviii, 9), sicut est nostrum hic illuminari et lætificari. Alioquin plane lætabimur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exsultant victores capta præda, quando dividunt spolia (Isa. ix, 3). Lætabimur ibi quasi possidentes, hic quasi proponentes et præsumentes, et prosequentes donec consequemur. Ibi ergo de possessione, hic de promissione : illic de plenitudine, istic de portione. Quod enim inde huc aspergitur, stilla est, non flavius; scintilla, non caminus. Heu! quam cito et scintilla hæc evanescit, et stilla arescit! Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo, ad videndum in bonitate, et lætandum in lætitiæ, ut lauderis cum hereditate tua

(Psal. cv, 4, 5). Visita nos ad videndum, lætandum, laudandum : visita nos in salute et lumine, in lætitiæ et laude. Bona sunt hæc stillicidia, quamvis rara, et quasi rorantia. Rorate, cœli, desuper; æterni montes, distillate nobis dulcedinem : in stillicidiis vestris lætabitur germinans.

7. Esto tu nobis, Domine, sicut ros, ut et nos germinemus sicut liliū. Nescit verbum tuum semel emissum vacuum reverti, sed prosperabitur in his ad quæ mittitur. Denique ad irrigationem ejus pro salunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus (Isa. lv, 11, 13). Dum dejectos erigit et sublimat, dum carnis incentiva lenit et mitigat, dum desperatos locat et conversari facit in cœlestibus, dum exasperatos mollit, et temperat mitibus. Jucunda hæc visitatio : sed quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens (Osee vi, 4). Jure rori matutino confertur quantalibet in carne contemplatio et mentis excessus : habet enim nescio quid, imo multum quid de noctis frigore, propter minus fervidum affectum; et de noctis caligine, propter subobscurum intellectum. Sed si ideo matutinus, quare ergo pertransiens? pertransiens a nobis, an pertransiens et penetrans in nos? Vivus est sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio, ut non tantum cutem foris signet, sed permeet ad interiora, ad medullam transeat, et fiat irrigatio ossium : sermones enim ejus molliti super oleum, et ipsi sunt jacula. An ideo quia, si expansum fuerit sicut cœlum cor hominis, complicabitur sicut liber, et sicut fumus liqueset? Interpretetur quisque in sententia, sicut experitur in conscientia : perfectus, quod illum infundit et penetrat; proficiens, quod illum pertransit et prætervolat. Pertransit a nobis, ut nos attrahat post se, et transire faciat ad se quasi ipsa fuga, dicens : *Transite ad me, qui concupiscitis me (Eccli. xxiv, 26).* Fortassis non frequentius transimus a te, Domine, quam tu a nobis : siquidem et ascendis lucernam, et everris domum, et scrutaris nos, juxta prophetam (Sophon. i, 12), sicut ubi invenias intus sordes latitantes, vanis et vagis, mollioribus et molestis curis et cogitationibus immersos, non modo cum Deo et mundo animum dimidiantes, sed in alteram propensiores et promptiores partem; etsi non pro cupiditate, tamen pro consuetudine. Nam et quæ utiliter admittuntur curæ, violenter se ingerunt : sicque cum non urget necessitas, tamen occupat supervacuitas. Denique videmur mihi silvam refugere, quæ fluit cum silentio, Babylonis flumina sectari. Sed nos jam aliquanta sermocinati sumus, tecum, Domine, et de te : et suaviter refecti sumus, quasi catelli de micis quæ cadebant de mensa tua. Si sic afflicti transiens et transmeans, quid facis manens et commorans? Heu me! quod indigni sumus tam dulci commoratione. *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit, et inclinata est jam dies (Luc. xxiv, 28, 29).* Vere inclinatur, cum tu declinas. Compellite eum, fratres, precum vestrarum instantia. Vim ei intulerunt duo illi un-

PATROL. CLXXXIV.

A tes in Emmaus, cum se fingeret longius ire. Quid ergo fingit, quod non facit veritas? Ire se finxit, manere compulsus; sed non permanere : nam inter cœnandum evanuit. Sed illa abeundi fictio manendi est occasio. Quasi abire se fingit, spiritualem attenuans lætitiæ : sed occultus manet, justitiæ continuans, humilitatem accumulans.

TRACTATUS IV.

De confabulatione et meditatione circa res divinas.

1. Habes quod rogasti, sed habes illud quodam cumulatam fenore. Ego tamen fenus hoc meis assigno commodis, et inter lucra deputo. Omnino non possum bonis non deputare successibus, quoties confabulandi tecum alicunde occasio erumpit. Redarguis fortasse, quod fabulationis usus sim verbo; et, quoniam nisi de re seria nil fere loqui solemus, majestati sensuum tali injuriam vocabulo fecerim. Annon tibi confabulatio videtur, cum et quod non videmus loquimur, et quod non audimus, testamur? *Oculus, inquit propheta, non vidit, Deus, præter te, quæ præparasti expectantibus te (Isa. lxiv, 4) : sperantibus et expectantibus, sed nondum spectantibus.* Quod enim videt quis, quid sperat? (*Rom. viii, 24*). Quod si id quod videmus, per speculum est, et in ænigmate; quanto magis id quod loquimur? non enim potest sermo, quantumvis disertus, sensuum perexplicare secreta. Et quidem mihi, meo pro sensu ut loquar, futuræ respectu veritatis quædam videtur quasi fabula, omnis ad illam intimandam figurata parabola. Specie grata sint, unitate compacta, usu commoda, virtute efficacia universa quæ creata sunt : sed quid ad illam divinæ essentiæ immensam et simplicem et æternam unitatem, sapientiæ pulchritudinem, pondus amoris et vires potentiæ? Denique et ipse est qui est (*Exod. iii, 14*), et sapientiæ ejus numerus non est (*Psal. cxlvi, 5*) : et plenitudo charitatis ejus scientiæ supereminens est. Et quis loquetur potentias Domini? omnia quæ ad illa nobis utcumque innuenda in sermonis assumpta sunt usum, inestimabiliter sunt naturæ ratione dissimilia, et comparatione nulla. Non comparabitur ei aurum de Æthiopia, nec componentur tincturæ mundissimæ (*Job xxviii, 19*). Et tamen auro et tincturis, flore et fructu, et omni, quæ creata est, pulchritudine, quod super omne pulchrum est nobis coloratur et pingitur quæ, via penitus intimum est, juxta quod est omnino nos lateat; et per superinductos figurarum colores aliquatenus intimatum sub umbra interluceat. Bona quidem umbra, et ad horam refrigerans. Propterea dicitur : *Sub umbra ejus quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo (Cantic. ii, 3).*

2. O quam delectabilis, quam affectuosius non sub umbra, sed super umbram in te ipso, bone Jesu, sederet, et hoc desiderii sui fine potita quiesceret. Nunc autem sub umbra quiescit, et sub umbra se reficit? Sed qualis refectio, quam sequitur defectio? Ex parte enim cognoscimus : evacuabitur quod ex parte